

Nr 115.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa ändringar i löne- och pensionsbestämmelserna för lärarpersonalen vid statens skolköksseminarium och hushållsskola; given Stockholms slott den 11 februari 1927.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
Enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

N. J. F. Almkvist.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Departementschefen, statsrådet Almkvist anför härefter:

I skrivelse den 14 maj 1926, nr 8 A, i anledning av dels vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar, dels ock åtskilliga beträffande samma huvudtitel väckta motioner anmälde riksdagen under punkt 105, att riksdagen, i anledning

Vissa ändringar i löne- och pensionsbestämmelserna för lärarpersonalen vid statens skolkökssemina-

Bihang till riksdagens protokoll 1927. 1 saml. 100 häft. (Nr 115.)

1

rium och
hushålls-
skola.

av Kungl. Maj:ts förslag samt två i ämnet väckta motioner, beslutit, jämte annat, att från och med budgetåret 1926—1927 fem lärarinnetjänster i hushållsgöromål och en lärarinnetjänst i handarbete vid den med högre lärarinneseminarier förenade hushållsskolan, därefter benämnd statens skolköksseminarium och hushållsskola, skulle uppföras på ordinarie stat; att en av de ordinarie lärarinnorna i hushållsgöromål skulle förordnas att vara biträdande föreståndarinna vid läroanstalten; att den ordinarie lärarinna, som förordnades till biträdande föreståndarinna, skulle äga att uppbära en årlig avlöning av 3,000 kronor, därav 2,000 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunde komma tre ålderstillägg, vart och ett å 360 kronor, samt dessutom, därest fri bostad ej åtnjötes, från och med den 1 juli 1926 tills vidare och till dess Kungl. Maj:t annorlunda bestämde, hyresersättning med ett belopp av 1,250 kronor för år räknat, att utgå av de vid sagda skola inflytande terminsavgifterna; att den årliga avlöningen för annan ordinarie lärarinna i hushållsgöromål skulle utgå med 2,200 kronor i första, 2,464 kronor i andra, 2,728 kronor i tredje och 2,992 kronor i fjärde lönegraden, varvid i varje fall en fjärdedel skulle beräknas utgöra tjänstgöringspenningar; att den årliga avlöningen för ordinarie handarbetslärarinna skulle utgå med 1,530 kronor i första, 1,746 kronor i andra, 1,962 kronor i tredje och 2,178 kronor i fjärde lönegraden, varvid i varje fall en fjärdedel skulle beräknas utgöra tjänstgöringspenningar; samt att — utöver vad riksdagen sålunda och i övrigt i ämnet beslutit — i tillämpliga delar skulle gälla vad i kungl. kungörelsen den 22 juli 1918 angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid högre lärarinneseminarier vore föreskrivet.

Den 4 juni 1926 utfärdade därefter Kungl. Maj:t kungörelse (nr 155) angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid statens skolköksseminarium och hushållsskola i överensstämmelse med vad riksdagen i ämnet beslutit.

I en till Kungl. Maj:t ställd, till skolöverstyrelsen ingiven framställning har nu rektor vid högre lärarinneseminarier jämte statens skolköksseminarium och hushållsskola anhållit om vidtagande av åtgärder i syfte att vissa ändringar måtte komma till stånd i de genom berörda kungörelse den 4 juni 1926 meddelade löne- och pensionsbestämmelserna ävensom i vissa av Kungl. Maj:t genom brev den 4 juni 1926 meddelade föreskrifter angående tillfällig löneförbättring åt lärarinnorna vid ifrågakvarande läroanstalt. I förstnämnda hänseende har rektor anfört huvudsakligen följande:

I kungörelsen den 4 juni 1926 angående löne- och pensionsbestämmelser för lärarpersonalen vid statens skolköksseminarium och hushållsskola stadgas bl. a., att den ordinarie lärarinna, som förordnas till biträdande föreståndarinna, skall äga att uppbära en årlig avlöning av 3,000 kronor, därav 2,000 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 360 kronor. Då det här icke utsäges, att

ålderstilläggen komma till lönen, såsom exempelvis fallet är med lönebestämmelserna för vissa befattningshavare vid högre lärarinneseminariet enligt kungörelsen den 22 juli 1918, kunde möjligen av formuleringen den slutsatsen dragas, att ålderstilläggen även skola delas i lön och tjänstgöringspenningar efter samma grunder som avlöningen i första lönegraden. Därav skulle följa, dels att nämnda föreståndarinna vid sjukdom finge avstå en tredjedel av sin avlöning, dels att pensionsunderlaget för henne endast komme att uppgå till 2,720 kronor. Skulle däremot ålderstilläggen räknas till lönen, komme avdraget vid sjukdom att bliva 1,000 kronor och pensionsunderlaget borde då bliva 3,080 kronor. Då emellertid enligt stadgade bestämmelser biträdande föreståndarinnorna vid högre lärarinneseminariet och statens normalskola hava ett högsta pensionsunderlag av 2,900 kronor, torde — såsom också skolöverstyrelsen i skrivelse den 14 maj 1926 föreslagit — lämpligast vara att begränsa pensionsunderlaget för biträdande föreståndarinnan vid statens skolköksseminarium till samma belopp, varmed pensionsunderlaget utgår för nämnda föreståndarinnor.

Det vore därför önskvärt, att i författningen klart uttrycktes, dels att ålderstilläggen räknas till lönen, dels till vilket belopp pensionsunderlaget skulle bestämmas.

Med avseende på lärarinnorna i hushållsgöromål och handarbete äro genom omförmälda kungörelse den 4 juni 1926 fastställda vissa avlöningsbelopp i olika lönegrader med tillägg att i varje fall en fjärdedel skall beräknas utgöra tjänstgöringspenningar.

Då dessa lärarinnor, såsom ovan framhållits, äro att jämställa med lärarinnor i övningsämnen, torde avlöningens uppdelning i lön och tjänstgöringspenningar icke vara lycklig. Av denna uppdelning torde nämligen kunna följa, att pensionsunderlaget bleve lägre än som kan anses skäligt. För nämnda lärarinnor, för vilka tjänstgöringen utöver den mot den ordinarie lönen svarande undervisningstiden är regelmässig, lär den princip för pensionsunderlaget i stället böra fastställas, att detta skall vara två tredjedelar av den avlöning lärarinnan skulle uppbära, därest hon bestrede tjänstgöring till den omfattning, som närmast föregående hösttermin var för hennes tjänst bestämd, dock att pensionens belopp skall bestämmas med hänsyn till medelbeloppet för år av de högsta pensionsunderlag, som varit för lärarinnan gällande under vart och ett av de tio år, som förflutit närmast före tidpunkten för pensionstagandet.

Skolöverstyrelsen har med utlåtande av den 27 november 1926 överlämnat rektors framställning till Kungl. Maj:t och därvid anfört bland annat följande:

De lönesatser, som av Kungl. Maj:t fastställts genom kungörelsen den 4 juni 1926, hava — såsom framgår av bland annat statsutskottets till 1926 års riksdag avgivna utlåtande nr 8, punkt 109 — avpassats så, att lärarinnorna vid skolköksseminariet och den därmed förenade hushållsskolan skulle i avlöningshänseende vara antingen jämställda med lärarinnor i motsvarande ställning vid högre lärarinneseminariet eller hava en något större ersättning för sitt arbete än lärarinnorna i samma ämnen vid folkskoleseminarierna.

I sin skrivelse fäster nu seminariets rektor uppmärksamhet vid några av de för skolköksseminariets lärarpersonal fastställda bestämmelserna rörande

avlöning och därmed även för pension, vilka kunna sägas vara ogynnsammare för de ifrågavarande befattningshavarna än för de lärarinnor, med vilka de i avlöningsavseende blivit jämförda.

Vad först beträffar den biträdande föreståndarinnan, är det i den åberopade lönekungörelsen icke angivet, huruvida ålderstilläggen i sin helhet eller endast en del av dem skola utgöra tillägg till själva lönen. Med anledning härav råder ovisshet såväl rörande storleken av det belopp biträdande föreståndarinnan äger att uppbära i händelse av tjänstledighet på grund av sjukdom som även rörande hennes pensionsunderlag. Vid senaste lönereglering för lärarpersonalen vid högre lärarinneseminariet år 1918 liksom vid den samtidigt genomförda löneregleringen för, bland andra, lärarna vid de allmänna läroverken, vidtogs även den principiella förändringen, att alla ålderstillägg skulle i motsats till vad förut varit fallet i sin helhet vara tillägg till själva lönen. Det läres därför kunna förutsättas, att även nu ifrågavarande ålderstillägg i sin helhet böra anses utgöra lön. I likhet med seminariets rektor finner överstyrelsen det därför önskvärt, att ålderstilläggen till den biträdande föreståndarinnan vid statens skolköksseminarium angivas vara tillägg till hennes lön.

Om detta förslag genomföres, skulle den här avsedda föreståndarinnans lön i högsta lönegraden komma att utgöra 3,080 kronor. Enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares pension den 11 oktober 1907 skulle på detta sätt högsta pensionsunderlaget för denna föreståndarinna bliva högre än för de biträdande föreståndarinnorna vid högre lärarinneseminariet och statens normalskola, för vilka lönen i högsta lönegraden och sålunda även högsta pensionsunderlaget utgör 2,900 kronor. Någon olikhet i pensionsavseende bör enligt överstyrelsens mening icke förefinnas mellan dessa tre biträdande föreståndarinnor. I överensstämmelse med vederbörande rektors nu ingivna framställning och med vad överstyrelsen i förevarande avseende anfört i skrivelse den 14 maj 1926 får överstyrelsen därför nu tillstyrka vidtagande av åtgärder för fixerande av högsta pensionsunderlaget för biträdande föreståndarinna vid statens skolköksseminarium och hushållsskola till 2,900 kronor.

Vad sedan beträffar avlöningsbestämmelserna i den ovanberörda kungörelsen den 4 juni 1926 i vad de gälla de vid skolköksseminariet anställda lärarinnorna i hushållsgöromål och handarbete torde föreskriften om att $\frac{1}{4}$ av avlöningen skall betraktas som tjänstgöringspenningar hava till syfte att dessa befattningshavare skola i likhet med övningslärarna vid högre lärarinneseminariet vid tjänstledighet på grund av sjukdom avstå $\frac{1}{4}$ av sin avlöning. En sådan bestämmelse är emellertid alltjämt behövlig. Det vore därför lämpligt, att det samtidigt med borttagande av uppdelningen i lön och tjänstgöringspenningar för nu ifrågavarande lärarinnor föreskrevs, att för lärarinnorna i hushållsgöromål och handarbete vid statens skolköksseminarium och hushållsskola skall, i den mån kungörelsen den 4 juni 1926, nr 155, icke annorlunda stadgar, gälla vad i kungörelsen den 22 juli 1918 angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid högre lärarinneseminariet är föreskrivet i fråga om *övningslärare*. Enligt den sistnämnda kungörelsen äger nämligen sådan lärare, som är tjänstledig på grund av sjukdom, åtnjuta tre fjärdedelar av vad han skulle uppbära, därest han själv bestred sin tjänst.

I fråga om pensionsunderlag för de nu avsedda lärarinnorna anförde överstyrelsen i sin ovan åberopade skrivelse den 14 maj 1926, att därom

synes, med hänsyn till den växlande omfattningen av deras tjänstgöring, böra gälla vad i sådant avseende är stadgat för ordinarie övningslärare vid högre lärarinneseminariet och statens folkskoleseminarier. För att förverkliga denna överstyrelsens tanke vore det enligt överstyrelsens mening lämpligt, att föreskrift lämnades, att för lärarinnorna i hushållsgöromål och i handarbete skall gälla vad som i kungörelsen den 19 juni 1919, nr 508, angående pensionsbestämmelser för vissa lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och statens folkskoleseminarier stadgas angående pensionsunderlag för lärare i övningsämne vid högre lärarinneseminariet. De av rektor framställda önskemålen bleve genom en sådan åtgärd tillgodosedda.

Skolöverstyrelsen har vid sitt utlåtande fogat ett förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av kungörelsen den 4 juni 1926 (nr 155), i vilket förslag införts de av överstyrelsen förordade förändringarna i och tilläggen till nu gällande löne- och pensionsbestämmelser för ifrågavarande lärarpersonal.

Slutligen har *statskontoret* den 7 januari 1927 avgivit utlåtande i ärendet och därvid, såvitt nu är i fråga, anfört följande:

Beträffande först vad av rektor och skolöverstyrelsen anförts därom, att i vederbörande avlöningskungörelse icke är angivet, huruvida biträdande föreståndarinns ålderstillägg i sin helhet eller endast till en del tillhöra själva lönen, varav följt ovisshet vid beräklandet av avlöningen i vissa fall samt angående pensionsunderlaget, vill statskontoret framhålla, att det lärer vara utan vidare klart att, då icke uttrycklig bestämmelse är meddelad angående uppdelning av ålderstillägg i lön och tjänstgöringspenningar, detta i sin helhet tillhör lönen. Någon ändring i kungörelsen enbart av nu ifrågavarande anledning synes därför icke påkallad. Skulle emellertid Kungl. Maj:tt finna, att avlöningsbestämmelserna på grund av den föreliggande framställningen böra i andra avseenden förändras, har statskontoret för sin del intet att erinra mot att samtidigt, på sätt föreslagits, i kungörelsen uttryckligt utsäges, att ålderstillägget tillhör lönen.

Vad därefter vidkommer det förhållandet, att biträdande föreståndarinns högsta pensionsunderlag, 3,080 kronor, är högre än samma pensionsunderlag för motsvarande befattningshavare vid högre lärarinneseminariet, 2,900 kronor, kan statskontoret icke dela skolöverstyrelsens mening, att det förstnämnda pensionsunderlaget bör, till vinnande av överensstämmelse i detta avseende mellan de båda tjänsterna, sänkas till sistberörda belopp, 2,900 kronor. Såväl begynnelseavlöningen som ålderstilläggen äro fastställda till högre belopp vid skolköksseminariet än vid lärarinneseminariet, och statskontoret kan icke finna något skäl, varför icke detta förhållande bör, liksom i allmänhet annars är fallet, taga sig uttryck i ett högre pensionsunderlag vid den förra än vid den senare tjänsten. Statskontoret kan alltså icke tillstyrka förslaget om bestämmande av särskilt pensionsunderlag för tjänsten vid skolköksseminariet.

Beträffande den nuvarande bestämmelsen, att $\frac{1}{4}$ av lärarinnornas i hushållsgöromål och handarbete avlöning skall beräknas utgöra tjänstgöringspenningar, har skolöverstyrelsen framhållit, att densamma kan föranleda, att dessa lärarinnor i pensionshänseende komma i sämre ställning än motsva-

rande befattningshavare vid högre lärarinneseminariet och folkskoleseminariet. Vad sålunda anförts synes statskontoret förtjäna beaktande, och bestämmelsen i fråga torde böra utgå. För ordnande av pensionsfrågan lärare då, på sätt skolöverstyrelsen föreslagit, å ifrågavarande befattningshavare böra tillämpas kungörelsen den 19 juni 1919 (nr 508) angående pensionsbestämmelser för vissa övningslärare. I den av skolöverstyrelsen i sådant avseende formulerade bestämmelsen torde böra efter orden »för lärarinna i hushållsgöromål» inskjutas orden »vilken icke är förordnad som föreståndarinna».

Enligt skolöverstyrelsens förslag skulle vidare beträffande avlöningsförhållanden för dessa lärarinnor under sjukdom gälla de i kungörelsen den 22 juli 1918 (nr 661) angående lönereglering vid högre lärarinneseminariet förekommande bestämmelserna beträffande övningslärarinna, d. v. s. att lärarinna under sådan tjänstledighet är berättigad bibehålla tre fjärde delar av avlöningen; och har överstyrelsen för sådant ändamål föreslagit, att till den i kungörelsen den 1 juli 1926 (nr 155) intagna bestämmelsen att »i övrigt i tillämpliga delar» skall gälla förberörda kungörelse den 22 juli 1918 (nr 661) skulle göras det tillägget, att härvid för de nu ifrågavarande lärarinnorna skall gälla vad som stadgas i fråga om lärare i övningsämne. Statskontoret finner det lämpligt, att samma bestämmelser i nu förevarande avseende gälla för vederbörande lärarinnor vid de båda läroanstalterna. Huruvida för sådant ändamål det föreslagna tillägget till kungörelsen 155/1926 behöver göras, synes visserligen tvivelaktigt, då lärarinnorna vid skolköksseminariet väl måste anses som övningslärarinnor och således på grund av den allmänna hänvisningen till kungörelsen 661/1918 falla under de beträffande sådana lärare i sistnämnda kungörelse givna bestämmelser. Statskontoret vill emellertid, därest ett dylikt tillägg anses för tydlighetens skull önskvärt, icke motsätta sig förslaget härom.

De ändringar i kungörelsen den 4 juni 1926, som Kungl. Maj:t må finna böra vidtagas, torde böra underställas riksdagens prövning.

Departement-
schefen.

I likhet med statskontoret och på de av detta ämbetsverk anförda skäl anser jag det väckta förslaget om bestämmande av särskilt pensionsunderlag för biträdande föreståndarinnan vid statens skolköksseminarium och hushållsskola icke böra vinna bifall.

Vidkommande den i kungörelsen den 4 juni 1926 i överensstämmelse med riksdagens beslut upptagna bestämmelsen, att av avlöningen för dels annan ordinarie lärarinna i hushållsgöromål än den som förordnats till biträdande föreståndarinna, dels ordinarie handarbetslärarinna en fjärdedel skall beräknas utgöra tjänstgöringspenningar, torde den påtalade konsekvensen av denna bestämmelse, nämligen att dessa lärarinnor därigenom blivit i pensionshänseende sämre ställda än lärarinnor i motsvarande ställning vid högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna, icke hava varit avsedd, och jag ansluter mig därför till förslaget om upphävande av ifrågavarande bestämmelse. Härtill erfordras emellertid riksdagens samtycke. I den proposition till riksdagen, som således enligt min mening bör avlätas, torde i enlighet med skolöverstyrelsens och statskontorets förslag framställning böra göras jämväl angående pensionsunderlag för ifrågavarande lära-

rinnor i syfte att därom skall gälla vad i sådant avseende är stadgat för lärare i övningsämne vid högre lärarinneseminarier.

I ärendet hava ifrågasatts ytterligare två ändringar i meranämnda kungörelse den 4 juni 1926, nämligen dels meddelande av uttrycklig föreskrift, att biträdande föreståndarinnas ålderstillägg skall i sin helhet tillhöra själva lönen, dels införande av ett tillägg i syfte att reglera avlöningsförhållandena för ifrågavarande lärarinnor under sjukdom. Jag delar statskontorets uppfattning, att i intetdera av dessa hänseenden några särskilda föreskrifter äro av oundgängligt behov påkallade. Då det emellertid visat sig, att nu gällande bestämmelser i dessa punkter lett till olika tolkningar och då nu i allt fall, därest mitt förslag vinner Kungl. Maj:ts bifall, framställning om löne- och pensionsbestämmelsernas ändring i andra avseenden kommer att föreläggas riksdagen, torde det få anses lämpligt att samtidigt härmed söka få till stånd förtydligande föreskrifter i de båda hänseenden, om vilka jag nu senast talat. I sådant syfte ansluter jag mig till skolöverstyrelsens förslag i dessa delar.

Då de sålunda föreslagna ändringarna i avlöningsbestämmelserna i allo torde vara till fördel för ifrågavarande befattningshavare, synes det icke finnas någon anledning antaga, att de icke samtliga skola övergå på de nya villkoren. Möjlighet att kvarstå på de gamla avlöningsbestämmelserna lär emellertid böra hållas öppen. Vid utfärdande av kungörelse angående de ändrade föreskrifter, som må komma att beslutas i fråga om avlöningen för lärarpersonalen vid statens skolköksseminarium och hushållsskola, bör följaktligen stadgas viss tid, inom vilken den som önskar kvarstå å de nuvarande avlöningsbestämmelserna bör därom inkomma med anmälan.

Såsom jag redan nämnt avser den av läroanstaltens rektor gjorda framställningen jämväl vissa ändringar i gällande föreskrifter angående tillfällig löneförbättring åt lärarinnorna vid läroanstalten. Jag skall emellertid icke vidare ingå på detta spörsmål, då det tidigare i dag, på föredragning av chefen för finansdepartementet, upptagits till övervägande i samband med avlåtande av framställning till riksdagen om beredande av tillfällig löneförbättring under budgetåret 1927—1928 åt viss personal inom den civila statsförvaltningen.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

besluta sådana ändringar och förtydliganden, att gälla från och med den 1 juli 1927, i de av 1926 års riksdag fastställda löne- och pensionsbestämmelserna för lärarpersonalen vid statens skolköksseminarium och hushållsskola, att 1:o ålderstilläggen till den ordinarie lärarinna, som förordnas till biträdande föreståndarinna, skola i sin helhet tillhöra lönen; 2:o bestämmelserna, att i varje fall en fjärde-

del av den årliga avlöningen för dels annan ordinarie lärarinna i hushållsgöromål än den, som förordnas till biträdande föreståndarinna, dels ordinarie handarbetslärarinna skall beräknas utgöra tjänstgöringspenningar, må utgå; 3:o) vad i kungl. kungörelsen den 19 juni 1919 (nr 508) angående pensionsbestämmelser för vissa lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminarier och statens folkskoleseminarier är föreskrivet i fråga om pensionsunderlag för ordinarie lärare i övningsämne vid högre lärarinneseminarier skall gälla jämväl för bestämmande av pensionsunderlaget för lärarinna i hushållsgöromål, vilken icke är förordnad till biträdande föreståndarinna, och för lärarinna i handarbete vid statens skolköksseminarium och hushållsskola; samt 4:o) vid tillämpning å lärarpersonalen vid sistnämnda läroanstalt av vad i kungl. kungörelsen den 22 juli 1918 (nr 661) angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid högre lärarinneseminarier är föreskrivet för lärarinna i hushållsgöromål, vilken icke är förordnad till biträdande föreståndarinna, och för lärarinna i handarbete, skall gälla vad som stadgas i fråga om lärare i övningsämne.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Gustaf Breitholtz.